

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa

Ad Mentem Præcipuorum Theologorum & Canonistarum, per Casus
practicos exposita, nunc quartò ab ipso Authore revisa ... & in 4. Tomulos
sic divisa, ut pro libitu in duas aut 4. Partes commodè compingi possit

à Casu XXXVII usque ad Casum LXXV. inclus. exhibens Materiam de
Restitutione, de Contractibus, de Religione & Vitiis eidem oppositis

Jansen, Leonard

Coloniæ Agrippinæ, 1752

VD18 13475452-001

Casus LV. De Emptione, & Venditione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39820

maximè, aut absolutionem Sacramentalem, donec
 iurisfecerit, vel idoneam cautionem præstiterit. 3.
 Nec ad Ecclesiasticam sepulturam. 4. Non potest
 validè facere testamentum, nisi præstita ante mor-
 tem sufficiente cautione &c.

C A S U S L V.

De Emptione & Venditione.

Hensus Senator 1. 2. Sciens valorem pecunie
 esse minendum varia emit. 3. Qua ante tra-
 ditionem vel pereunt, 4. Veleorum fructus à vendi-
 te sunt consumpti. 5. Res suas vendit supra pre-
 tum à Principe taxatum. 6. Vendit chyrographum
 Cui, quem scit non esse solvendo. 7. Redemit tuum
 chyrographum continens mille, pro quingentis. 8.
 Curaras & singulares quovis pretio. 9. Ordinario
 pretio emit agrum, in quo scit latere venam auri;
 alturam, in quâ scit latereraram artem, 7. Item
 res spontè oblatas, vel sub hastâ venditas, chyrogra-
 pha emit infra dimidium, 10. Vendit res vitiosas
 non manifestato vitio. 11. Res alteri jam venditas.
 12. Furivas. 13. Quarum valorem vendens ig-
 noravit. 14. Bona fidelium in bello injusto ab hoste
 capta. 15. Bona Ecclesia ab hæreticis occupata.
 16. Cum sociis omne frumentum emit, ut alii ab
 ipso cogantur carius emere. 17. Spargit navium
 immersionem, ut pretium crescat, & falso jurat,
 se carius emisse, quàm emerit. 18. Ut debita sibi
 commissâ solvat, munera accipit. 19. Ignoranter
 emit rem censui subjectam, & hypothecam. 20.
 Mendacio impedit, quominus consanguinei ven-
 den-

dentis rem emptam retrahere possint. 21. Cum Clericis negotiatur. Pro Resolut.

QUÆR. I. Quid sit Emptio, & Venditio?

1. R. Est contractus, quo emptor & venditor conveniunt de danda re, seu merce erga pretium, seu pecuniam; qui dat pretium, vocatur Emptor, qui dat mercem, vocatur Venditor. Hic contractus regulariter completur traditione, ita ut emptor facta sibi traditione, statim acquirat rei dominium. Dico, *regulariter*: quia mercatores plerumque sunt contenti promissione solvendi; si verò non velint vendere ad creditum, sed habere solutionem in præsentem, emptor non fit dominus rei traditæ, antequam solverit pretium, aut saltem cautionem sufficientem præstiterit, §. *vendita Instit. de rerum divis.*

QUÆR. II. Quæ sint obligationes emptoris?

2. R. Seqq. 1. Emptor obligatur solvere pretium æquale statuto tempore, & quidem in eo valore, quem pecunia habebat tempore contractus, ita ut si modò valor ille sit diminutus, emptor teneatur tantundem superaddere, quia aliàs non servatur æqualitas pretium inter & mercem. Quòd si emptor sciat, pretium mercis mox notabiliter augendum, aut monetam aliquam prohibendam, potest mercem emere, vel monetam exponere secundum æstimationem præsentem. Idem est de venditore, si sciat pretium mercis esse minuendum, *S. Th. 2. 2. q. 77. a. 3. §. 4. Cajet. Bannes, Sotus, Dian. Covarr. Reiffenst. l. 3. Decret. t. 17. num. 197. Lessen. 16. q. 226.* Probatum exemplo Joseph

Gen. 41. qui currente pretio coëmit maximam
 fructu copiam, et si certò præviderit, pretium
 ob sterilitatem ex post esse augendum. Et ratio
 est, quia pretium hoc est justum, & valor publi-
 cus pro nunc; non licet tamen Magistratui vel
 Principi merces suas, aut pecuniam in summo
 valore exponere, & postea eorum valorem studio
 minuere; nam hoc esset quærere bonum privatum
 cum damno subditorum, quod est contra officium
 & fidelitatem à Magistratu vel Principe subditis de-
 bitam. *Lug. disp. 26. n. 140.*

2. Periculum & commodum rei emptæ, per- 3.
 tinet ad emptorem etiam re nondum traditâ, nisi
 aliter esset conventum, §. 3. *Instit. de empt. &*
vendit. Hinc si res vendita et si necdum emptori
 tradita, pereat, perit emptori, nisi perierit, vel
 deteriorata fuerit culpâ venditoris, aut venditor
 fuerit in morâ tradendi, vel res vendita nondum
 fuisset determinata; ut si emas quinque boves ex
 toto grege, nullos determinando, aut nondum
 mensurata, v. g. ex toto acervo tritici, emas
 quinque maldera; tunc enim ante mensurationem
 & determinationem, periculum rei emptæ perti-
 net ad venditorem. *Covarr. Sylvest. V. Emptio*
num. 3. Molin. d. 366. num. 11. Less. Pyrrh. l. 3.
Decret. t. 17. num. 49. Engel 16. num. 6. Leuren
3. 308.

Dices: Res perit suo domino: ergo cum ven- 4.
 ditor ante traditionem adhuc sit rei dominus, pe-
 rit venditori, nec videtur æquum, ut quis citrà
 suam culpam damnum ferat in re non suâ. R.
 Res regulariter quidem perit suo domino, abstra-
 hendo à dispositione juris, & quando res alteri
 ex justitiâ non est debita; hinc autem aliter jura sta-
 tuunt, & res ex justitiâ emptori debetur, nec in-
 iquum

iquum est in re alienâ ferre damnum, si simul debeantur ejusdem fructus, & commoda, uti ea debentur emptori. Ratio est, quòd fructus rei sint connexi cum re, & pars rei; sicut ergo res ipsa, sic & fructus rei à tempore emptionis debentur emptori; hinc si emisti agrum tempore, quo habebat fruges pendentes sive immaturas, sive maturas à fundo nondum separatas, si eas venditor colligat, & ex post agrum tradat, valorem frugum de pretio subtrahere potes; si emisti domum alteri elocatum, à tempore emptionis debetur tibi pretium elocationis, etiamsi domus nondum sit tradita, aut assicurata, *Reiffenst. à num. 227. Lauterbach, Leuren. q. 296.* intellige nisi aliter sit conventum, & venditor sibi fructum rei usque ad solutionem conventi pretii reservaverit.

§. QUÆR. III. Quæ sint obligationes venditoris?

R. Seq. 1. Debet vendere rem pretio justo, hoc est, vel taxato à Magistratu vel Principe, aut à communi hominum prudentum æstimatione, pensatis circumstantiis. Pretium statutum à Principe vel Magistratu, vocatur legitimum, est indivisibile, ac servari debet etiam à Clericis & peregrinis ex justitiâ sub onere restitutionis. *Azor. Reiffenst. num. 132.* Nisi taxa à Magistratu facta ex circumstantiis fieret iniqua, aut res tuæ essent notabiliter meliores, quàm quæ in foro communi venduntur, aut superior permittat supra taxam vendi, quamvis unum vel alterum puniat, volens experiri, an servetur taxa, *Tamb. Spor. t. 6. c. 5. à. num. 9. Lug. hic num. 65. Metzger t. 13. d. 43. a. 2. num. 15.* Pretium, quod ex communi æstimatione, & usu hominum taxatur, dicitur

vulgare, admittitque medium, summum & infimum; ut si medium pretium sit v. g. 100. summum circiter erit 105. infimum 95. & sic proportionaliter in aliis.

Dices 1. Si debeant res emi vel vendi juxta æstimationem communem, ergo si habeam chyrographum 100. Imper. à Capo, quem ego scio non esse solvendo, potero illud vendere pro 100. Imper. tantum enim valet in æstimatione communi. R. N. C. nam tale chyrographum est merx habens vitium intrinsecum & occultum.

Inst. Non facio injuriam venditori, si emam rem ejus, quam scio habere valorem occultum, v. g. arborum, quem novi habere venam auri, vel herbam, quam scio habere virtutem incognitam, nec teneor valorem illum occultum aperire, ergo nec vitium occultum. Conf. 1. Ideò teneor vitium occultum aperire, quia tale vitium cognitum minueret communi æstimatione valorem; sed vena auri in agro latens, si manifestaretur, etiam communi æstimatione augetet valorem ergo, &c. 2. In emptione non attenditur valor occultus, sed publicus, sed tale chyrographum, antequam ejus defectus manifestetur, valet in publico 100. ergo R. N. C. Venditor simpliciter cognoscit venam auri, quia vult vendere agrum prout ibi est, ideòque cum jure ad venam auri, si fortè insit; econtrà emens rem vitiosam nullo modo cognoscit vitium, tu autem cognoscis, & ex communi mercantium sensu, vitium occultum aperire teneris, ergo si non aperias, facis emptori injuriam. ad conf. 1. N. ass. ad 2. Dissimulatio est; quia chyrographum tale est res vitiosa.

7. *Dices* 2. Ergo si habeam chyrographum 1000, Imper. à Principe, quod communi æstimatione, eò quòd Princeps sit difficilis conventionis, tantum valet 500, posset etiam Princeps illud emere quingentis, quia Princeps æquè potest emere iuxta communem rei valorem, quàm etiam alii, consequens autem videtur absurdum; sic enim debitum mille Imper. elueretur per 500. quod est aperta inæqualitas. *æ.* Si Princeps per se, vel per suos sit causa injusta, quòd pecunia difficilius recipiatur, & chyrographum vilius æstimetur, non potest emere, imò si creditor propterea cogatur etiam alteri minoris vendere, tenebitur ei Princeps damnum, quod patitur, refundere; si verò Princeps non esset causa injusta, quòd chyrographum vilius vendatur, per se loquendo, emere posset, dummodo absit scandalum & injustitia mentalis, *Lugo n. 107.*

8. 2. Potest res sine injustitiâ vendi summo, medio & infimo pretio, si hi fines excedantur, est obligatio restituendi excessum, quia non servatur æqualitas; Excipe, nisi sint alii tituli, de quibus emptorem moneas, ut damnum emergens, lucrum cessans, molestiæ, & expensæ in tradendâ re, aut habendo pretio, item si res sint novæ, raræ, singulares, v. g. flores Indici, aves, feræ, gemmæ, picturæ, & similia, quæ nec à foro, nec à Principe æstimationem habent, nam tales posse quocunque pretio vendi, docent *Bannes, Valent. Radriq. Spor. num. 25.* Ratio est, quia cum res illæ non sint in commercio humano, nec taxam habeant, non videtur venditor teneri, illas alienare, nisi solvatur, quod petitur; deinde nulli fit injuria; nam emptor liberè emit rem non necessariam, idèdque censetur excessum pretii do-

donare; probabilius tamen est oppositum, quia
 quævis hæ res non habeant pretium à communi
 & rudi plebe, recipiunt tamen prærium & æstima-
 tionem à prudentibus & intelligentibus, & secun-
 dum hanc, non autem juxta vendentis avaritiam
 variari, vendique debent, neque emens pretium
 excessivum dat planè liberè, sed ex errore, seu
 ignorantia. *Lug. n. 47. Castropalao, Metzg. n. 7.*
Salmanic, c. 2. p. 9. Reiffenst. n. 127. La Croix l. 3.
p. 2. n. 491.

Dices: Ergo injusti sunt, qui specula, acus,
 vitellos & similes reculas, apud nos vilissimas,
 Indis, Æthiopibus, Japonibus erga aurum &
 gemmas vendunt, vel permutant. R. N. seq.
 nam in illis regionibus raritas, ideoque commu-
 nis æstimatio vulgare pretium tribuit.

3. Si scias in alieno fundo latere thesaurum, aut
 venam auri vel argenti, potes fundum eme-
 re pretio ordinario, nec teneris thesaurum, vel
 auri venam vendenti revelare, *S. Th. 2. 2. q. 66.*
q. 5. Sotus l. 6. de just. q. 3. a. 3. Nav. c. 17. n. 175.
Molin. d. 56. Less. Laym. l. 3. t. 1. c. 5. num. 53.
Valent. Salon. Less. c. 5. dub. 15. quod Lugo d. 6.
*num. 129. extendit ad eum, qui communi pre-
 tio emit rem mobilem, v. g. concham in qua est
 gemma, saccum hosti ereptum, in quo latet pe-
 cunia. Item Medicus justè emit vili pretio fasci-
 culum herbarum, in quo scit latere herbam val-
 de pretiosam; item pictor picturam, in qua scit
 latere artem plerisque incognitam; item exiguo
 pretio licitè emo equum morbidum, quem ex ar-
 te mihi fortè soli, vel paucis cognitâ curare novi.
 Ratio horum omnium est, quòd in justâ emptio-
 ne non debeat attendi qualiscunque valor etiam
 absconditus rei, sed valor, quem res habet ad*

communem usum, & in communi hominum æstimatione; sed antequam sciatur in agro latere thesaurum, ut venam auri, in sacculo lanæ pecuniam, in fasciculo herbam pretiosam, in picturâ artificium, in equo curabilitatem, communi usu & iudicio tantum æstimantur pretio & valore ordinario, ergo. Nec obstat, quod vena metalli videatur pars agri, herba pars fasciculi, artificium pars intrinseca picturæ, &c. reddens agrum, fasciculum, aut picturam intrinsecè pretiosorem; nam quamdiu hæc pretiositas communiter nescitur, non crescit communis valor & æstimatio agri, fasciculi, vel picturæ; venditio autem fieri debet juxta valorem & æstimationem communem hominum; hinc si tu vel etiam emptor rei suæ nimiùm afficiatur, aut eâ indigeat, vel tu rem cariùs emisti, quàm reliqui mercatores, non poteris obinde cariùs eam vendere, quia res non valet tanti, quanti tu eam emisti, & quanti tu vel alius eam æstimat, sed quanti æstimatur communiter, S. Thom. l. c.

10. 4. Res spontè oblata viliùs emi possunt, imò juxta *Lug. num. 45. Cajet. Spor. num. 22.* ad tertiam partem, juxta *Rebell. & alios apud Dian. p. 1. t. 8. q. 78.* ad dimidium vilescunt, quod tunc verum est, quando adest circumstantia, vi cuius vilescant, v. g. abundantia mercium, raritas emptorum, aut si merx emptori sit parum utilis, vel onerosa, & tamen ematur in gratiam venditoris; secùs, si nulla harum circumstantiarum adlit; sicut enim ex hoc præcisè, quòd alter indigeat tuo tritico, rogétque te, ut vendas, non licet ei vendere suprâ summum pretium, ut cum *D. Th. a. 1. Scotto in 4. dis. 15. num. 2.*

Nav. Less. Laym. docet communis & certa, ita etiam ex solo hoc capite, quod quis in necessitate forsitan constitutus rem suam ementem alteri offerat, minoris emi nequit, *Molina. Lug. num. 91. Reiffenstul. num. 167. Leu-
ren. q. 282. num. 4.* quia tamen plerumque res ex recensitis circumstantiis adest, invaluit verum illud: *Merces ultronea vilescunt.* Res, quae sub hastâ venduntur, seu foro scrutario, admittunt pretium, quodcumque sine fraude extorqueri potest; unde augetur quandoque supra summum, quandoque vilescit intra dimidium; neque per hoc committitur iniustitia, quia sic longo usu, & communi consensu prescriptum est, *Laym. Dian. Spor. num. 23.* Quasi pretio chyrographa ab ipso debitore, vel aliis emi possint, dixi à *num. 6. & Cas. prac. num. 25.* An res ob differendam solutionem supra justum pretium vendi possit, dixi *Cas. prac. n. 1.* Item an vilius emi ob anticipatam solutionem, *id. num. 23.*

11. Venditor debet tradere rem tempore & loco in contractu im-vel explicitè expresso, idque ab omni vitio liberam. Si tradat rem alienam etiam bonâ fide, debet stare de evictione, id est, servare emptorem in omnibus indemnem; idem est de emptore respectu pretii. Si tradatur ementi res vitiosa, debet ei fieri satisfactio, quanti scilicet interfuisset, rem non fuisse vitiosam. Si quis sit deceptus ultra dimidium, datur etiam actio in foro externo contra lædentem, ut vel rescindatur contractus, vel reducatur ad æqualitatem; quod si vitium rei sit manifestum, & omnium oculis obvium, ut si equus careat uno oculo, non est obligatio defectum manifestandi, debet

ta-

tamen propterea equus minoris vendi; si rei vitium rei sit occultum, aut emptor ex naturali stupiditate illud advertere non possit, manifestari debet; quod à fortiori tenet, si res non tantum sit vitiosa, sed etiam damnosa, ut si vendantur oves morbidæ, domus ruinosa, medicina noxia &c. aliàs venditor non tantum debet satisfacere pro vitio rei, sed & pro omni damno inde secuto, *Nav. Salon. Leuren. q. 290.* Si res non obstante vitio ementi æquè esset utilis & commoda ad finem ab emente intentum, ac propter huiusmodi vitium subtraheretur, quantum oporteret de pretio, non esset obligatio vitium manifestandi, quia nullum damnum fieret emptori, *S. Th. q. 77. a. 3. Laym. n. 19.*

11. 6. Si res duobus est vendita, & prior habet pactum cum venditore de re alteri non vendendâ, aut primus solvit pretium, tunc secundus non acquirit dominium, etsi rem habeat; quod si prior nondum exsolverit pretium, nec res eidem sit tradita, tradatur autem secundo, secundus acquireret dominium, & primus tantum habet actionem personalem contra venditorem, ut satisfaciat pro damnis, ob rem non traditam, illatis; excipe: nisi res primò vendita fuerit Ecclesie, vel Magistratui, tunc, quamvis ex post vendatur vel tradatur alteri, hic non acquirit dominium, quia Ecclesie, & Magistratus habent privilegium, ut ex nudâ emptione, donato, legato, sine traditione acquirant dominium, *l. ult. de sacros. Eccl.* imò si secundus emptor fraudulentè egerit conscius primæ venditionis, res à primo venditore intra annum, si adhuc existat, evinci poterit *l. 1. § seqq. ff. quæ in fraudem, Covar. Castropalao, Laym. l. c.*

7. De emptione rei furtivæ, vel alienæ multa 12.
 rei de restitut quibus hæc pauca adde: 1. Si emi-
 si, sive bonâ sive malâ fide, rem alienam, item
 vendis rem tuam erga pecuniam alienam à fure
 non mixtam pecuniæ suæ, in neutro casu sis domi-
 nus rei, vel pecuniæ alienæ, quia res clamat suum
 dominum. 2. Si bonâ, vel malâ fide vendas
 rem alienam, sis dominus pretii, etsi emens
 non fiat dominus equi; item fur alienâ pecuniâ
 emens merces, v. g. panem, vinum, &c. fit
 dominus mercium vendens tamen non fit domi-
 nus pretii, seu pecuniæ alienæ, sed debetur ei
 restitutio, seu indemnificatio, *Molin. Spor. Laym.*
num. 21, ubi id probat ex l. si vias 48. §. ult. ff.
de furtis, aliisque juribus. Dices: In tali casu
 error in substantiâ, vendens enim non vult
 tradere dominium mercis, nisi emens tradat do-
 minium pretii; sed non potest tradere dominium
 pretii alieni; ergo nec vendens intendit tradere
 dominium mercis; nec hîc quidquam operatur
 positivum, quia nequit supplere consensum
 in substantiam, qui de jure naturæ requiritur ad
 valorem contractûs, idque videtur clarè asserere
La Croix l. 6. p. 2. num. 694. quamvis hîc num.
91. teneat cum Laym. 32. Dominium non
 transferri ex vi contractûs, qui est, & manet
 simpliciter nullus, sed ex vi Legum, cum obli-
 gatione tamen satisfaciendi parti læsæ. Si emas
 malâ fide à venditore bonæ fidei, non sis dominus
 rei, venditor tamen dominus pretii, quia volun-
 tate transfers dominium in venditorem, ut quo-
 modocûnque habeas rem, quam sciebas esse alie-
 nam, venditor autem rei alienæ dominium trade-
 re non potuit, quia non habebat. 4. Si uterque
 est in malâ fide, contractus ex utraqûe parte est nul-

nullus, & reddi debet res domino, & pretium emptori; si emptor rem consumpsit, uterque in defectu alterius obligatur in solidum, prius tamen emptor, qui rem consumpsit, quia magis nocuit.

13. 8. Quamvis homo rudis nesciat pretium alicujus rei, v. g. gemmæ vel horologii, non tamen licet ea ab ipso emere infra valorem, quem habent in æstimatione communi, juxta hanc enim, & non juxta ignorantiam vendentis, taxandus est rei valor.
14. 9. Bona fidelium in bello injusto à pyratibus capta licitè emuntur, & in usus proprios convertuntur, ut habent Decreta S. Congreg. ab Urb. VIII. approbata; Ratio est dominorum præsumpta voluntas, qui res suas, quas recipiendi spem non habent, malunt esse in manibus fidelium, quam infidelium; quod maximè verum est, si emantur animo dominis restituendi erga refusionem expositi pretii.
15. 10. Si bona Ecclesiarum immobilia ab Hereticis occupata, à propriis dominis recuperari non possint, eò quòd v. g. sita sint in territorio Principis A catholici, licitè emuntur à Catholico ob consensum Papæ, & dominorum voluntatem prudenter præsumptam, si bona sint mobilia, v. g. paramenta, cruces, calices, aut etiam immobilia, quibus spes est redeundi ad dominos suos, emi debent cum animo restituendi erga refusionem pretii.
16. 11. Monopolium *Græcè*, Latinè unius emptio dicitur, cum unus vel pauci sibi solis arrogent jus vendendi certas merces, ità ut omnes alii ab ipsis, pretio, quo ipsi voluerint, emere cogantur, idque fieri potest vel autoritate publicâ ex causa boni communis, & tunc certum est, hujus-

hujusmodi monopolia licere; ut si à Magistratu,
 soli concedatur venditio vini, impressio
 libri, &c. servato tamen justo pretio, *Spor. num.*
 103; *Mezg. hic a. 3.* Vel autoritate privatâ,
 cum unus vel alter vili pretio comparant omnes
 merces, ut postea vendant summo pretio, &
 hoc monopolium licere, dummodo non utantur
 vi vel dolo, neque sint causa, quòd crescat taxa
 ultra summum pretium justum, quod res habe-
 rent antè monopolium, probabiliter docent
Molin. Lug. num. 170. quia ita videtur fecisse
 Joseph, Prorex Ægypti; & talis utitur jure suo,
 nec impedit, quòd minus etiam alii sibi maturè pro-
 videre poterint; communissima tamen senten-
 tia docet, hoc monopolium ad minus esse contra
 iustitiam; imò juxtâ *Rebell. Sotum, Nav. Va-*
len. Sylv. Laym. Spor. l. cit. contra iustitiam
 & bonum commune cum obligatione restitutio-
 nis, quia sunt causa, quod pretia rerum augean-
 tur in damnum reipublicæ, & inopiam civium,
 qui merces coguntur carius emere; idque à potio-
 ri tenet, si plures conveniant de mercibus coe-
 mendis, & non vendendis, nisi determinato
 pretio, idèdque id meritò sub confiscatione bo-
 norum prohibuit Jus Cæsareum, *L. unic. c. de*
monop. Nec obstat exemplum Josephi, quia ejus
 emptio non fuit causa, quòd pretium frumenti
 creverit, sed subsequuta sterilitas; fiebatque ejus
 emptio autoritate publicâ, scilicet Pharaonis, ob
 bonum commune, ne tempore sterilitatis subditis
 decissent necessaria frumenta.

12. Qui fraude alium inducit ad rem carius
 emendam, v. g. spargit falsum belli rumorem
 vel navium submersionem, tenetur ad restitu-
 tionem damni, quod *Lugo* extendit ad merca-

tores, qui non sunt causa vel conscii facti rumoris. Rationem dat, quia quamvis ob talem rumorem iudicio communi merces plaris aestimatur, tamen talis aestimatio Reipub. non est voluntaria, sed per dolum extorta. Qui, ut alluciant emptores, mentiuntur, vel etiam falsò jurant, se easdem merces minoris vendere non posse, sibi ipsis plaris constare &c. communiter ab onerestatione excusantur, dummodò maneat intra fines iusti pretii. Ratio est, quòd ementes sciunt, talia communiter falsò dici, idòque impudent sibi, quòd credant.

18. 13. Quæstores, Secretarii & Ministri Principum vel mercatorum, si se difficiles exhibeant in solvendis Dominorum suorum debitis, ut sic alluciant ad danda munera, aut ad vendenda sibi, vel aliis debita vili pretio, sunt causa iniusta talis donationis & damni, tenenturque ad restitutionem, &c. Sed quid, si quæstor Regis non possit solvere omnibus creditoribus, sed tantum aliquibus, an poterit aliquid accipere à Cajo, ut huic potius solvat, quàm alteri? R. Negative, si enim aliquid acceptet, non solvit totam summam debitam, quam ex officio solvere tenetur, nec Caju dat liberè, sed metu non accipiendi debitum. Si tamen post solutionem daretur aliquid planè liberè in gratiarum actionem, hoc acceptari posset.

Dices 1. Qui potest eligere ad officium hunc vel illum, potest aliquid accipere, ut inter æquè dignos eligat hunc præ illo, uti dixi Casu 28. num. 5. quia neuter habet jus, ut eligatur præ alio, & præligi est pretio aestimabile; atqui unus creditor etiam non habet jus, ut præferatur alteri in solutione, ut supp. & præferri est utile & pretio aesti-

abile : ergo. R. N. C. Dispar. est : quod neuter habeat jus strictum ad officium, quilibet autem habet jus ad recipiendum debitum totum, si ergo aliquid det, ut recipiat debitum, non recipiet totam summam ex justitiâ debitam.

Dices 2. Tertius potest aliquid exigere, ut Quæstorem permoveat ad potius mihi, quam alteri solvendum, ergo & ipse Quæstor, dummodo per ipsum non stet, quò minus possit solvere omnibus. Nec obstat. quòd Quæstor obligetur ex officio solvere creditoribus sui Principalis, nam non obligatur ex officio huic præ illo : ergo potest aliquid accipere, ut hunc alteri præferat. R. Quæstor ex officio quidem non tenetur unum alteri præferre, tenetur tamen cuilibet solvere totam summam, quod non facit, si aliquid recipiat, hoc autem non tenet in tertio, uti patet.

14. Qui emit etiam ignoranter rem hypothecam, vel censui obligatam, tenetur censum solvere, quia res transit cum suo onere reali, emptor tamen, si bonâ fide processit, potest in conscientiâ contractum rescindere, vel à venditore petere satisfactionem ; in foro externo non rescinditur contractus, nisi mutuo contrahentium consensu, vel si una pars probet, se læsam ultra dimidium.

15. Qui emit rem immobilem, debet pati, ut consanguinei vendentis rem intrâ annum & diem, à die cognitæ alienationis, refuso pretio ac expensis utilibus & necessariis, si velint, retrahant, *Ex l. 3. §. 17. num. 24. Gail. l. 2. obs. 19. num. 11.* Si eos dolo impediatur, v. g. dicendo, se emisse pro se, cum tamen emerit pro alio, aut se solvisse mille, cum tantum solverit sexcentos, tenetur ad omne damnum emergens.

P

16.

R. D. Jansen Theol. Moral. Tom. II.

16. Qui falsâ monetâ emit aliquid, sive bonâ, sive malâ fide, tenetur in conscientiâ aliam monetam substituere, quia est error in substantia ex parte venditoris, qui debet indemnificari; nec obstat, quod ipse emptor etiam sit deceptus, nam propterea non licet decipere alium innocentem.

21. 17. Clericis in Sacris constitutis, & Religiosis omnibus prohibita est negotiatio, c. 6. ne Clerici vel Monachi, ita ut graviter peccent, non præcisè si semel, vel iterum lucri causâ aliquid emant, & iterum vendant, hoc enim in odiosis non venit nomine negotiationis, nec est magna irreverentia, præsertim si in occulto, & sine scandalo fiat, sed si notabilem operam negotiationi adhibeant, *Less. Fillint. Diana*. Negotiari autem hîc significat, rem emere eo fine, ut integra, & non immutata cariùs cum lucro vendatur; quænam autem actiones in particulari sint negotiatio Clericis prohibita, difficile est definire; multùm hîc valet æstimatio & sensus communis, ex quo una actio, vel venditio censetur statum Clericalem graviter dedecere, & non altera.

Hinc deducuntur sequentia; 1. In Germaniâ licitum est Monasteriis vendere transeuntibus per famulos panem, vinum, cerevisiam, ex propria lana facere pannum, & vendere, Dico: Ex propria lana; nam id fieri ex lana emptâ, plerùmque judicatur esse negotiatio prohibita, nisi hoc fiat ad honestam sustentationem, vel occupationem, non verò lucri gratiâ; sic enim Monachi leguntur fecisse sportas, Corbes, imò & Apostoli scenofactoriam exercuisse.

2. Excusatur Clericus saltem à mortali, qui se-
cundo scandalo per contractum societatis contri-
bit pecuniam, & mercator suam industriam, ut
lucrum resultans dividant, *Lug. num. 24. Laym.*
40. Spor. n. 102.

3. Plures excusant eos, qui emunt pecora, ut
lucris saginata carius vendant, quia res non ven-
ditur integra, sed immutata, quæ ratio univer-
siter non tenet, aliàs enim Religiosi & Clerici
per modum mercatorum sericum & lanas emere,
quascunque fabricas & officinas erigere pos-
sunt ad texendas telas sericas, laneas & similia,
ita venderent lanas & sericum immutatum, quod
non admittit.

4. Excusantur œconomi, qui pro propria œ-
conomia plura vina, frumenta, oleum, &c.
emunt, & ex post mutato consilio etiam cum lu-
cro vendunt, dummodo ab initio sincerè eme-
rent non animo revendendi cum lucro, sed ne co-
ntrahatur ex post carius emere. *Lug. n. 25.*

C A S U S L V I .

De Contractu Censús.

Johannes varios emit census : 1. Reales, perso-
nales, ex unâ vel utrâque parte redimibiles.
2. Res censita sit infructifera, vel perit. 3. Res
censita venditur in scio censuistâ, & capitale reddi-
tur per partes. 4. Petit annuò septem pro 100 vel
magis, & que asscurato pretio. 5. Etsi pensio à venditore
sit redimibilis. 6. Emit censum antiquum mi-
nus pretio. 7. Fingit se censum redimere vele,

